המכון הישראלי לדמוקרטיה

מאמר דעה

עם הקדמה הטכנולוגית, באה האחריות המוסרית

07 ביולי 2019 | **מאת:** ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

לא אחת היכולות הטכנולוגיות המתקדמות שישראל מייצאת למדינות אחרות נמצאות בתחום האפור של המוסר, ולעיתים השפעתן לא יורדת מזו של כלי נשק. כאשר לא מעט יוצאי מערכת הביטחון הישראלית הם אלה העומדים בראש החברות הללו, יש לתת על כך את הדעת

Shutterstock

בשבוע שעבר כתב הרב יעקב מדן על דפי "מקור ראשון" דברים נכוחים על ההקשרים הדתיים והמוסריים של מכירת נשק ממדינת ישראל למדינות דיקטטוריות בעולם. הוא קבע שמשפט התורה אוסר מכירות נשק ואיזכר את דבריו של הרמב"ם בעניין. אכן, העיסוק של יוצאי מערכת הביטחון הישראלית במכירת נשק וידע צבאיים הוא מטריד, אף שאיננו חדש. מה שנוסף לו בשנים האחרונות הוא הטוויסט הטכנולוגי, וההיבט הזה נעדר ממאמרו של הרב מדן.

לפני שבועות אחדים עלתה לכותרות חברת הריגול בלאק קיוב, שבראשה יוצאי מוסד, בעקבות תחקירים שונים שהתפרסמו בכלי תקשורת בארץ ובחו"ל. לפי הפרסומים, בלאק קיוב עובדת עבור מדינות המבקשות לדכא מתנגדי משטר, ומעניקה שירותים כדי להטריד מתלוננות בעבירות אלימות מינית כמו במקרה של המפיק ההוליוודי הארווי ויינשטיין, או כדי להרתיע רגולטורים ושופטים במדינות שונות בעולם.

בלאק קיוב, כמובן, אינה לבד. לצדה ניצבת NSO, הידועה גם בתור Q סייבר, ששוויה כמיליארד דולר, ושמוצר הדגל שלה, פגסוס, מסוגל להפוך כל טלפון סלולרי למכשיר ריגול נייד. השבוע התפרסם כי NSO מכרה את תוכנת פגסוס לממשלת גאנה שבאפריקה תמורת ארבעה מיליון דולר. אין צורך להסביר שהשימוש בכלי ריגול כזה כלפי מתנגדי משטר, עיתונאים ופעילי זכויות אדם הוא

השלב הראשון בנתיב של ענישה אכזרית והוצאה להורג. לפני כמה שבועות פרסם האו"ם דו"ח מיוחד שקרא לעצור מכירת תוכנות מעקב והתקנה של כלי ניטור ומעקב בגלל החששות להגנה על זכויות אדם כתוצאה מהן, וציין את המעורבות שלNSO במקרי מעקב במקסיקו.

רשימת הדוגמאות עוד ארוכה, וברובה לא ידועה ולא מוכרת. חלקה עוסקת במה שמכונה "סייבר התקפי" שמשמעותו מכירת יכולות המאפשרות פריצה למערכות מחשוב, רשתות סלולריות ורשתות ווייפיי, ואפילו שליחת וירוסים ותולעים ושיתוק מערכות כמו אלה של בתי חולים, חשמל ומים (האם שמעתם על חברת קנדירו?). חלקים אחרים עוסקים בשירותי מעקב וריגול אחר רשתות חברתיות או התנהגות דיגיטלית שעשויים לשמש כדי לפגוע באנשים שונים. העניין הוא שכל זה נעשה תוך שימוש במיומנויות, בטכנולוגיות ובאתוס המקצועי שנוצרו במערכת הביטחון הישראלית.

היכולות של "סטארט אפ ניישן" מבוססות באופן משמעותי על יוצאי היחידות הטכנולוגיות במערכת הביטחון, והדבר הזה מביא כבוד, יוקרה, הכנסות ומקומות עבודה למשק הישראלי. כאשר ראשי מערכת הביטחון וגם אנשי המודיעין ובייחוד יחידת 8200, יוצאים החוצה, רובם משתלבים בתעשייה פורצת דרך, מקדמת עולם ומתקנת חברה. אחרים, בעבור בצע כסף, מוכנים למכור רוגלות ומוצרי "סייבר התקפי" לרודנים באפריקה כדי למנוע אפשרות של מרד וביקורת. חלק מזה בגיבוי של ראשי מערכות בדימוס, שהבנתם הטכנולוגית מועטה אבל ההילה הביטחונית שהם מביאים איתם שווה לחברות את הכסף שמועבר מכיס לכיס.

ממש כמו בעולם ה"ישן", גם בטכנולוגיה כשלעצמה אין דבר המחייב לעשות טוב, והמוסר היהודי נדרש גם כאן. זאת, כדי שסטארט-אפ ניישן תתמקד במלחמה בפשע, ברכב אוטונומי ובקידום בריאות ולא בניהול קבוצות קיצוניות ברשתות חברתיות, בריגול ובסרטונים מזויפים מבוססי בינה מלאכותית שפגיעתם אינה שונה מזו של נשק.

הרב מדן הזכיר בטור שלו עניין נוסף, שהוא חוסר השקיפות. כותבי הדו"ח של האו"ם ציינו שמדינת ישראל אינה מפקחת כראוי על מכירת טכנולוגיות מעקב ועל השימושים בהן. העירוב בין עבודה עבור, וקשרי עבר עם, מערכת הביטחון - נעשה לרוב מאחורי מסך שחור ועבה של הסתרה, היעדר כפיות לחוק חופש המידע הישראלי ואפילו תוך שימוש בצנזורה הצבאית. איך נדע אילו טכנולוגיות שפותחו במגזר הפרטי ויש להן נגיעה ביטחונית, הממשלה מאשרת למכור, ולמי? איך נדע מתי החברות משרתות את המדינה ומתי את עצמן, ומי קובע את זה בכלל? לפני שאנחנו מקימים ועדות חיצוניות, כדאי פשוט להרים את המסך.

כאשר "בחורינו הטובים" מוכרים ביודעין שירותים פוגעניים, שאינם שונים מכל כלי נשק אחר, וזאת בשם הניסיון הביטחוני שרכשו בתוספת ארומת הסטארט-אפ ניישן, חובתנו, כמאמר הרב מדן, לא לשתוק.

פורסם לראשונה במקור ראשון.

תגיות:
זכויות אדם, פרטיות, טכנולוגיה, התוכנית לדמוקרטיה בעידן המידע, המרכז לערבים ולמוסדות דמוקרטיים

לכל הנושאים